

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA
ESTONIAN ACADEMY OF SCIENCES
ENERGEETIKAKOMISJON

KOOSOLEKU PROTOKOLL nr 3/2018 (62)

Tallinn

Algus kell 15.00, lõpp kell 17.00

15. oktoober 2018

Juhatas Arvi Hamburg
Protokollis Arvi Hamburg

Koosolekust võtsid osa komisjoni liikmed: Arvi Hamburg, Tiit Kallaste, Ando Leppiman, Enn Lust, Leevi Mölder, Arvo Ots, Anto Raukas, Ülo Rudi, Mati Valdma

Puudusid: Leo Mõtus, Andres Siirde, Mihkel Veiderma, Andres Öpik

Külalised: Tarmo Soomere, Andres Tropp (EE partnersuhete osakonna juhataja)

Päevakord:

- 1. Põlevkivienergeetika strateegia. Kas, kuidas ja millal toimub põlevkivienergeetikast väljumine**
- 2. Informatsioon TA energeetikakomisjoni 26. septembri istungi otsuste täitmisest**
- 3. Kohalalgatatu**

Päevakorrapunkt 1

TA energeetikakomisjoni liikmetele oli eelnevalt saadetud põlevkivienergeetika ülevaade (lisa 1). Arutelu sissejuhatuseks oli komisjoni esimehe teemakohane lühiesitlus (lisa 2).

TA energeetikakomisjon analüüsis põlevkivienergeetika pikaajalist seisundit, sobivust EL kliima ja energiapoliitikaga ning tulevikku suunatud strateegiliste otsuste mõju. Põlevkivi (PK) baasil elektritootmise võimsused on alates 1990. a järjekindlalt vähenenud (vaata lisa 1 joon 3, lisa 2 joon 3). Tulenevalt EL energia- ja kliimapoliitikast ning energiaplokkide töötundide piirangust on vanemad energiaplokkid osaliselt tänaseks tööst välja viidud (1990. a ca 2600 MW võimsusi, 2018. a – 1950 MW). Põlevkiviplokkide edasise sulgemise tulemusel jääb aastaks 2030 Eestis

põlevkivil töötama vaid kaks renoveeritud energiaplokki ja Auvere elektrijaam installeeritud koguvõimsusega 660 MW

Diskussioonist jäi kõlama :

- Põlevkivitööstus täidab Euroopa Liidu ja Eesti kõiki keskkonnanõudeid;
- Põlevkivitööstuse keskkonna jalajälg on kordades vähenenud ja on likvideeritud ka endiste aegade jääkreostust;
- Põlevkivil baseeruv elektri tootmisvõimsus on juba tänaseks vähenenud üle kolmandiku, edasine vähenemine on kiinev, aastaks 2030 on alles jäänud vaid alla veerandi 1990nda aasta tasemest;
- Puudub teadmine genereerivate allikate rajamisest Eestis ja defitsiidis olevates naaberregioonides (vaata lisa 1, tab 2), probleemiks on elektritarbimise tagamine tootmisvõimsustega. Väljalangevate põlevkiviplokkide uuendamisega saaksime tagada nõutava varustuskindluse;
- Elektri tootmine põlevkiviõli tootmistsüklis tekitab ebakindlust põlevkiviõli hinnakõikumiste ja karmistuvate keskkonnanõuete tõttu;
- Tuulikute mittejuhitava elektritoodangu maht on tagasihoidlikust tasemest kasvamas, kuid bilansienergia juurdekasvu või ostuvõimalusi pole lähiregioonis;
- Tuulikute installeeritud võimsus on 309 MW (päikesejaamade võimsus 25 MW), kuid maksimaaltarbimisel (veebruar 2018 koormustipus 1544 MW moodustas tuulevõimsus vaid ca 100 MW);
- Energeetika on strateegilise tähtsusega, riigi ülesanne on tagada nõutava kvaliteediga ja ostujõule vastava hinnaga elektrivarustus. Kas korraldada Eestisse või koordineeritult naaberriikidesse juhitavate elektritootmisvõimsuste rajamist;
- Hajatootmine on hoogsas arengus, kuid elektrisüsteemis peab olema baaskoormuse ja bilansienergia juhitav tootmisvõimsus;
- Investeringuid uute energiatehnoloogiate evitamiseks, sh taastuvressursside kasutamisel, põlevkivienergeetikas, elektri salvestamisel ja CO₂ hoiustamisel peab oluliselt suurendama. Senini on suurenergeetika areng toimunud ettevõtja vahenditest, edaspidi peab lisanduma ka riigi finantstugi;
- Põlevkivikeemia lõpp-produktide edasine töötlemine väärtusahela kõrgemas osas on perspektiivne;
- Puidu liigitus taastuvenergeetikaks pole korrektne, sest puidu põletamisel lendub 20% enam CO₂ võrreldes kivisõega, rääkimata peenosakekestest ja NOx'dest. Euroopa TA-d valmistavad ette vastavasisulist ühisdeklaratsiooni biomassi kasutamisest energeetikas;
- AS EE on paigaldanud elektrijaamadele filtrid väävli-, lämmastiku- ja tolmuheitmete vähendamiseks. Heitmete vähendamise mõjul on lokaalne õhu kvaliteet paranenud. Eesti õhu kvaliteet on mitmete uuringute (vt KUK jt) põhjal käesoleval ajal üks Euroopa paremaid;

- Tänu PK-le on Eesti energiasõltumatus näitaja osas parim Euroopa Liidus, ülejäänud liikmesriigid ei küüni hetkel meie varustuskindluseni;
- Põlevkivivõimsuste sulgemisega seonduvalt vabaneva tööjõu sotsiaalsed tagatised, loodavad töökohad ja ümberõppe korraldus;
- PÕXIT on poliitiline ambitsioon, mis püüab taasavastada põlevkivitööstuses ca 25 aastat tagasi alanud protsesse ja ümber kirjutada riiklikke strateegiaid ning regulatsioone.

Eesti TA energeetikakomisjon seisukoht:

1. Eesti on maailma juhtiv riik põlevkivist elektri tootmisel. Kasutusel on parim teadaolev tehnoloogia. Põlevkivienergeetikatööstus täidab kõiki rahvusvahelisi (<http://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/kliima/rahvusvahelised-kokkulepped/pariisi-kokkulepe>) ja Eesti (<http://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/kliima/kliimapolitiika-pohialused-aastani-2050-0>) keskkonnanõudeid.

2. Riigi olemasolevad poliitikad ja arengukavad, sh ENMAK 2030 (fikseeritud EL 2030 ja 2050 energia- ja kliimapolitiika emisioonide 40% ja 80 kuni 95% vähendamise kava. Riigi kliimapolitiika põhialused aastani 2050 jms, juba sätestavad raamistiku põlevkivienergeetika keskkonnamõju nõuetekohaseks vähendamiseks, põlevkivitööstuses liikumise terviklikus väärtusahelas ülespoole ja üha areneva uusima tehnoloogia rakendamise. Seetõttu nn PÕXIT-i strateegia hägustaks eesmärgi ja nende elluviimise taktikat;

3. Lubatud töötundidest, keskkonnanõuetest kui ka CO₂ hinnasurve tingitud põlevkivivõimsuste kahanemine seab ohtu riigi elektrivarustuskindluse. Ülioluline on asendusvõimsuste evitamine Eestis kui ka defitsiitsetes naaberregioonides, selleks tuleb kiireloomuliselt koostada regionaalne investeerimiskava. Peame oluliseks, et Eesti elektrisüsteemis juhitavad võimsused suudaksid katta kogu vabariigi tarbijate võimsuse vajaduse.

4. Põlevkivitööstuse 100-aastane kogemus ja oskusteave peab rakenduma kodumaiste energiaressursside ja maavarade efektiivseks väärimiseks riiklikku energiatehnoloogia programmi kaudu. Selleks vajame riigipoolset kaasrahastamist uute tehnoloogiate ja keskkonnanõuete väljatöötamiseks ja monitoorimiseks. Samuti peame vajalikuks maksukoormuse (sh elektriaktsiisi)vähendamist;

5. Põlevkivienergeetika osakaal väheneb loomulike protsesside tulemusena, mitte PÕXIT-i poliitiliste ambitsioonide tulemusel. Seetõttu puudub vajadus töötada välja eraldi strateegia nn PÕXIT.

Päevakorrapunkt 2

Energeetikakomisjoni 26. septembri istungil käsitleti elektrisüsteemi lahiühendamist BRELL-st ja sünkroniseerimist UCTE sagedusalaga.

Komisjoni esimees informeeris, et istungil käsitletud ja vastamata küsimused on saadetud 27. septembril komisjoni istungil esinenud Jaanus Uigale (majandus- ja kommunikatsiooni-ministeerium). Hr Uiga vastas samal päeval järgmist: *Osade küsimuste detailsusaste on väga suur ning neile oskab kõige paremini vastata Elering. Kuna nende sünkroniseerimise tiimil on kuni oktoobri keskpaigani üsna kiire (rahastustaotluse esitamine), siis optimaalne aeg nende vastuse saamiseks oleks oktoobri II pool*”.

Seega edasiliikumiseks on vaja oodata MKM vastuseid esitatud küsimustele

Päevakorrapunkt 3

Diskussioon elektrisüsteemi desünkroniseerimise ja sünkroniseerimise riskidest ja finantskoormusest oli eelnenud 26. septembri koosoleku arutelu jätkuna.

Komisjon kiitis heaks järmise koosoleku korraldamise väljasõiduistungina kas Päikeseparki või Pakri Tööstusparki novembri keskpaiku. Koha ja aja täpsustab komisjoni esimees.

Koosolekut juhatas

Arvi Hamburg

Protokollis

Arvi Hamburg